

bele pokrajine, tišino samotnih polj in deviški mir sveta ubeseduje s posebno očaranostjo in milino (*Bela pot, Bela uspavanka, Srce zime*).

Pretanjene pesničine verze izjemno subtilno dopolnjujejo, včasih samostojno začarajo ilustracije **Danijela Demšarja**, s katerim sta uspešno sodelovala že v mnogih knjigah (naj spomnimo na bajne *Nebeške kočije*, pa *Vprašanja srca*, izbor pesmi *Svilnate rime* in druge).

Pesniško zbirko zaokroža pesem *Kaj srce ve*, kar gotovo ni naključje. Srce (ali roža kot simbol srca) se pogosto, skoraj načrtno (nenaklonjenemu času navkljub) pojavlja v mnogih naslovih avtoričinih knjig – tako pesniških kot pravljličnih (*Drevo srca, Vprašanja srca, Princeza srca, Snežroža, Cesar in roža*).

Določeno ključbovalnost je zaznati v pesmih *Skrivnostja, Premišljevanja, Mama je ena sama*, v katerih je že v naslovih najti navidezna spogledovanja z nekaterimi znanimi, že davno kanoniziranimi pesmimi in avtorji. Kakor da pesnici ni več mar, da jo skušajo vzporejati, primerjati, (manj)vrednotiti. Kar je po tako obsežnem in toliko branem, odličnem in nagrajevanem opusu, kakršen je avtoričin, razumljivo. Visoka lega njenega pesniškega jezika, lahkotna igra besed, zvočnost ritma in rime, »poprh pravljličnine« in drzna premišljevanja, prepletena z mehko zasanjanostjo, jo vsekakor uvrščajo v sam vrh slovenske mladinske poezije.

Zbirka pesmi *Barka zvezd* bo gotovo našla bralce, mlade in manj mlade sanjalce, tiste, ki se še kdaj zagledajo v zvezdno nebo in prisluhnejo globinam srca.

»Poklonil ji je barko zvezd, / res ni bila velika, / a bil na njej je košček sanj, / čaroben kakor slika.«

Zora A. Jurič

BOOKBIRD 2013

Mednarodna zveza za mladinsko književnost IBBY je v letu 2013 praznovala svojo 60-letnico. Zveza, ki povezuje preko 70 nacionalnih sekcij po vsem svetu, si je močno utrdila ugled s svojim delovanjem, katerega vodilo – ki ga je že leta 1953 zastavila Jella Lepman, pobudnica ustanovitve IBBY – je spodbujanje medsebojnega razumevanja med narodi s pomočjo knjig za otroke in mladino. *Bookbird*, glasilo IBBY, je ob tej priložnosti zasnoval **prvo številko** skupaj s prav tako ugledno in pomembno organizacijo, s Commonwealth Educational Trust, CET, s katero imata veliko skupnega. Tako IBBY kot CET sta mednarodni organizaciji, ki si s svojim delovanjem prizadevata, da otroci dobijo priložnost za razvijanje kritičnega mišljenja, empatije, da se kulturno izobražujejo. Obe organizaciji si s pomočjo knjig in branja prizadevata za pospeševanje mednarodnega razumevanja in odgovorne državljske pripadnosti. Uredništvo te številke *Bookbirda* sta prevzeli gostujoči urednici Alice Curry in Lydia Kokkola, obe strokovnjakinji na področju mladinske književnosti, prva z univerze Macquarie v Sydneyu v Avstraliji, druga z univerze Luleå na Švedskem. Za glavno temo te številke sta izbrali povezanost med deželo, nacionalnostjo in mladinsko literaturo.

Alice Curry, ki se pri svojem proučevanju osredotoča predvsem na postkolonialno mladinsko literaturo in na mladinsko literaturo v deželah Commonwealtha ter na ekokritično teorijo, predstavi v prispevku *Our Common Earth: The Local and Global Flow of Narrative in »A River of Stories«* (Naša skupna zemlja: lokalni in globalni pripovedni tok v »*Reki zgodb*«) knjigo, ki jo je pripravila v dogovoru s CET, ki je leta 2011 praznoval 125-letnico obstoja. Za antologijo je zbrala in uredila pesmi

in zgodbe iz dežel Commonwealtha, in to tiste pesmi in zgodbe, ki pokažejo raznolikost ljudi in sveta, ki opozarjajo na varstvo okolja, ki spodbujajo eko kritično branje in zavest, da je Zemlja svet, ki pripada ljudem vseh narodov. Pomemben delež je s svojimi jasnimi in zgovornimi ilustracijami prispeval ugledni ilustrator Jan Pińkowski.

Drugi projekt CET nam predstavlja Morag Styles v prispevku *The Power of Caribbean Poetry: Word and Sound* (Moč karibske poezije: beseda in zvok). Na univerzi v Cambridgu je CET ustanovil izobraževalni center (Center for Commonwealth Education), v okviru katerega je nastal projekt karibske poezije (Caribbean Poetry Project). Gre za sodelovanje pesnikov, učiteljev, učencev, založnikov in ustreznih ministrstev s Karibov in iz Združenega kraljestva, s ciljem, da mladim predstavijo in jim približajo zvonko karibsko poezijo. Zahodnoindijska poezija je do današnjih dni ohranila vpliv suženjskega obdobja na jezik in ritem poezije. Pomembno je tudi to, da seznanja mlade z obeh strani Atlantika z različnostjo, z njihovo zgodovino, z jeziki in s kulturo, in to ne s površnega »turističnega« vidika, ampak z vidika ljudi, ki na Karibih stalno živijo in se srečujejo tudi s tegobami, povezanimi z revščino in z usodnimi vremenskimi ujmani.

Jayashree Rajagopalan v prispevku *Heal the World, Make It a Better Place: Social and Individual Hope in Indian Children's Cinema* (Zdraviti svet, ustvariti boljšega: družbeno in individualno upanje v indijskih filmih za otroke) predstavi štiri nagrajene mladinske filme. V Indiji, ki je znana po najštevilčnejši letni filmski produkciji, je glavnina filmov namenjena odraslim, precej skromna pa je produkcija za otroke in mladino. Za prispevek izbrani filmi kažejo na to, da so tudi mladi posredno in neposredno vpeti v sodobna družbena, politična, go-

spodarska in verska dogajanja in jih tudi poskušajo spreminjati na bolje.

Nicole Anae posveča svoj prispevek »*She flings her elfin dreams of mystery*«: *The Child – Poet Gwen Cope in the Land of* »*Australian Faery*«, 1931–1939 (»Razkrila je svoje čarobne sanje skrivnosti«: Otroška pesnica Gwen Cope v deželi »avstralskih pravljinih bitij«, 1931–1939) mladi avstralski pesnici Gwen Cope, ki je prvo pesem objavila že pri osmih letih. V tridesetih letih prejšnjega stoletja je izšlo preko 34 njenih pesmi in ena krajša zgodba.

Cape Town velja s svojo lego ob Rtu dobrega upanja, ob katerega udarjajo valovi dveh oceanov, in z verigo gora s Hudičevim vrhom (Devil's Peak), Mizasto goro (Table Mountain) in Levjo glavo (Lion's Head) za eno najlepših mest na svetu. Znamenita Mizasta gora je uvrščena med sedem novih naravnih čudes sveta. Vetrovi in skrivnostni oblaki nad mestom in Mizasto goro pa že od nekdaj vzbujajo domišljijo, ki je ustvarila čudovite zgodbe o nastanku te naravne lepote. Tanya Barben v prispevku *The Mountain and the Devil: Fake Lore or Folklore? A Wonder of the World in South African Children's Literature* (Gora in hudič: potegavščina ali folklor?) O čudu sveta v južnoafriški literaturi za otroke) predstavi nekaj knjig z zgodbami o skrivnostih tega mesta.

Erica Hateley v prispevku *Paranoid Prizing: Mapping Australia's Eve Pownall Award for Information Books, 2001–2010* (Paranoidno ocenjevanje: knjige nagrajene z avstralsko nagrado Eve Pownall, nagrado za informativne knjige, 2001–2010) poda svoj pogled na nekaj nagrajenih poučnih avstralskih knjig zadnjega obdobja. Med nagrajenkami jo zanimajo predvsem knjige v povezavi z nacionalno zgodovino in identiteto. Izbrala je knjige, ki objektivno podajajo zgodovino Avstralije, knjige, ki predstavljajo kulturo in jezike

Aboriginov in ljudi z otokov Torresove morske ožine. Med temi je treba posebej omeniti knjigo, ki opisuje deželo Aboriginov (*Papunya School Book of Country and History*), knjige, ki nepristransko osvetlijo obdobje kolonializma, in knjige, ki so posvečene vojakom in vojniam, v katerih so sodelovali pripadniki ANZAC (Australian and New Zeland Army Corps) v prvi svetovni vojni. Med temi največ knjig opisuje bitko za dardanelski polotok Gallipoli, pa tudi bitke v drugi svetovni vojni in v Vietnamu. Nagrada za poučne knjige, ki je bila ustanovljena leta 1988 in je poimenovana po ugledni avstralski avtorici Eve Pownall (1902–1982), se od leta 1993 podeljuje v okviru vsakoletnih nagrad CBCA (Children's Book Council of Australia), ki jih podeljujejo od leta 1946 knjigam za otroke in mladino. Knjige, ki kandidirajo za te nagrade, in nagrajene knjige so vključene v šolski kurikulum in nabavljene za knjižnice.

V prispevku *Flying to Pick Blueberries: Two Preschooler's Literary Encounters with Other Cultures* (Uspešno nabiranje borovnic: Literarna srečanja dveh predšolskih otrok z drugimi kulturami) Virginia Lowe opiše izkušnje njenih dveh otrok, ki sta s pomočjo prevedenih slikanic in knjig za otroke spoznavala druge dežele, ljudi in običaje, iz domačih avstralskih slikanic pa odkrivala tudi svojo deželo. Čeprav je bilo to pred štirimi desetletji, je železni repertoar najkvalitetnejših in najlepših svetovnih slikanic, med njimi: *The Happy Lion*, *Moominstroll*, *The Snovy Day*, *A Day in Bullerby*, *Blueberries for Sal*, *Vinnie the Pooh*, *The Rainbow Serpent*, *Where the Wild Things Are*, *Barbapapa's Ark* itd., primeren tudi za današnje otroke oz. njihovo spoznavanje drugih kultur.

Zelo uspešne in prijetne poletne bralne tabore opiše Joyce Armstrong v prispevku *Reading Camp: Children from the Bahamas Develop a New Appre-*

ciation of Children's Literature (Bralni tabor: otroci z Bahamov odkrivajo novo vrednotenje mladinske literature). Bralne tabore so že trikrat organizirali v mestu Nassau in to za osnovnošolske otroke iz ekonomsko šibkih družin. Tabore je finančno omogočila neprofitna organizacija The Harvest Foundation. Strokovno vodstvo je bilo v rokah preverjenih učiteljev iz ZDA. Z raznimi programi, od glasnega branja knjig, pogovora ob branju in po njem, pogovora o ilustracijah, igranja prizorov, pisanja o prebranem do pisanja po lastnem navdihu, so otroci spremenili odnos do branja in se navdušili za literaturo. Tudi za učitelje je to bila dragocena izkušnja dela z mladimi in s spodbujanjem branja.

Nicola Daly predstavi v prispevku »*Belonging and Differentiating: Aspects of New Zeland National Identity Reflected in the New Zeland Picture Book Collection (NZPBC)* (Pripadnost in različnost: Vidiki novozelandske nacionalne identitete v novozelandski zbirki slikanic) zbirko slikanic, katerih vsebine so povezane s predstavitvijo Nove Zelandije (dežele in njene zgodovine), posebej Maorov, njihove kulture in jezika.

Vprašanje nacionalne identitete tudi na Mauritiusu ni enostavno. Sandra Williams nas v prispevku *The Triumphant Return of the Dodo: Emergent Children's Literature in Mauritius* (Zmagovit povratek doda: potreba po mladinski literaturi na Mauritiusu) na kratko seznaniti z zgodovino tega otočja v Indijskem oceanu. Uradni jezik je angleščina, lingua franca pa je mauricijska (francoska) kreolščina. Večina knjig je uvoženih (francoskih in angleških), domače literature je zelo malo. Današnji prebivalci otočja, ki so sicer potomci naseljencev iz različnih geografskih področij, z različno vero in kulturo, vendarle živijo v skupni deželi, ki ima svojo preteklost in svoje posebnosti, o čemer pripovedujejo zgodbe, ki jih pripovedujejo znameniti

izumrli dodoji in jih žuborijo valovi Črne reke. Pristojni državni organi zelo spodbujajo domače pisce, ilustratorje in založnike, da bi izdajali domačo literaturo, ki govori o domačih ljudeh in o življenju v domačem okolju.

O končno preseženih negativnih stereotipih o temnopoltih prebivalcih v Republiki Južna Afrika tudi v mladinski literaturi pišeta Jay Heale in Jean Williams v prispevku *The Growth towards a Truly African Quality in South African Children's Literature* (Napredek pri vrednotenju Afrike v južnoafriški mladinski literaturi). S knjižnimi primeri pokažeta poniževalno obravnavanje črnih otrok v obdobju apartheida in verodostojno obravnavanje po končani politiki rasne diskriminacije. Opozorita pa na resne težave zaradi številčnosti jezikov, kar otežuje medsebojno povezovanje in medsebojno razumevanje.

Tudi v pregledu strokovnih knjig so navedene knjige, ki se navezujejo na osrednjo temo te številke: knjige, ki obravnavajo preteklost posameznih držav, ki je nekoč ljudi ločevala, danes pa naj bi poznavanje preteklosti vodilo k medsebojnemu razumevanju, spoštovanju in povezovanju.

Rubrika Focus IBBY predstavlja mednarodno poslanico ob mednarodnem dnevu knjig za otroke 2013 (njena avtorja sta pesnica Pat Mora in ilustrator Ashley Bryan, sponzor pa sekcija ZDA) in izčrpno poročilo s 33. svetovnega kongresa IBBY, ki je bil leta 2012 v Londonu. Strokovni prispevki, med njimi tudi slovenski, so obravnavali mladinsko literaturo v povezavi z motom kongresa: *Crossing Boundaries: Translations and Migrations* (Preseganje meja: prevodi in selitve). Na kongresih so podeljene tudi najpomembnejše mednarodne nagrade za mladinsko književnost. Andersenovo nagrado sta prejela pisateljica María Teresa Andruetto iz Argentine in ilustrator Peter Sís iz Češke. Za IBBY častne liste

so nacionalne sekcije nominirale 169 avtorjev. Nagrado za promocijo branja sta prejela projekt *Abuelas Cuentacuentos* (Babičino pripovedovanje pravljic) iz Argentine in projekt za begunce *SIPAR* iz Kambodže. Na kongresu je bil izvoljen tudi izvršilni odbor IBBY, katerega predsednik je ponovno Ahmad Redza Ahmad Khairuddin iz Malezije.

Zadnje strani številke so posvečene preminuli novozelandski pisateljici Margaret Mahy (1936–2012), dobitnici Andersenove nagrade 2006.

Prvi članek v **drugi številki** z naslovom »You brat!«: *Maternal Aggression as Women's Empowerment in Three Recent Picture Books* (»Ti nadloga!« Materinska napadalnost kot eden od ženskih izrazov v treh sodobnih slikanicah), ki ga je napisala norveška novinarka in literarna kritičarka Guri Fjeldberg, je odlična analiza lika matere v treh slikanicah, in sicer v norveški slikanici Kari Saanum, Gry Moursund: *Pinnsvinmamma* (Mama ježevka, 2006), v kateri se frustrirana mama spremeni v ježevko; v argentinski slikanici Isol: *El globo* (Balon, 2002), fantazijski zgodbi, v kateri deklica spremeni svojo kričavo mamo v balon in v finski slikanici Tove Appelgren, Salla Savolainen: *Vesta – Linnea och monstermamman* (Vesta – Linnea in mama pošast, 2005), realistični zgodbi, v kateri je utrujena mama do grla sita svoje trmaste predšolske hčere. Mame v teh zgodbah niso brezpogojno ljubeči in ljubeznivi literarni liki, ki opozarjajo na to, da od literarnih mater ne smemo več pričakovati nerealnega vedenja.

Victoria Flanagan prikaže v prispevku *A Similarity or Difference: The Problem of Race in Australian Picture Books* (Sličnost ali razlika: rasni problem v avstralskih slikanicah) na primerih dveh slikanic – Jeannie Baker: *Mirror* (Zrcalo, 2010) in Elizabeth Honey: *That's Not a Daffodil!* (To ni rumena narcisa!,

2011) –, da je v zgodbah, v katerih nastopajo akterji iz različnega etičnega in kulturnega okolja, še vedno mogoče zaslediti opise dogajanja, ki prikažejo belce kot superiorne v odnosu z drugimi etničnimi identitetami.

Oksana Lushchevska v prispevku *Ulitskaia's Writing for children: Transcending limitations of the graphic novel genre* (Ulitskajino pisanje za otroke: Presežene meje žanra grafičnih novel) delo Liudmile Ulitskaje: *Detstvo – 49* (Otroštvo – 49. Moskva, 2003) analizira zbirko zgodb za otroke, ki so umeščene v Rusijo po 2. svetovni vojni, v čas bridkosti in stisk, v katerem pa za otroke vendarle še obstaja občutek za čudežnost in čudeže.

Lijun Bi v prispevku *China's Patriotic Exposé: Ye Shengtao's Fairytale, Daocao ren (Scarecrow)*, (Kitajski domoljubni ekspozé: Ye Shengtaova pravljica, Daocao ren / Ptičje strašilo) predstavi prvo pomembnejše moderno delo kitajske literature za otroke, *Ptičje strašilo*, ki ga je avtor Ye Shengtao napisal leta 1923. Posledice družbenih sprememb, ki so se na Kitajskem zgodile po domoljubnih demonstracijah 4. maja 1919 v Pekingju (zaradi izgube province Šandong po prvi svetovni vojni), so prinesle pojav moderne nacionalizma, pa tudi spremenjen, boljši odnos do otrok in do žensk, ki je izražen tudi v Shengtaovih pravljicnih pripovedih.

Prispevek z naslovom *Multicultural Literature and the Use of Literature in Multicultural Education in Finland* (Multikulturalna literatura in uporaba literature pri multikulturni vzgoji na Finskem) sta napisali Julli-Anna Aerila in Lydia Kokkola. S kratkim pregledom zgodovine sta opozorili na to, da je bila Finska zaradi dolgoletne podrejenosti Švedski (od 1150 do 1808) in po rusko-švedski vojni (1808–1809) Rusom (kot avtonomna velika vojvodina v okviru ruskega imperija do leta 1917, ko je

končno postala samostojna) vrsto let v podrejenem položaju, ne le v političnem in gospodarskem, ampak tudi družbenem, kulturnem in jezikovnem pogledu. Redka poseljenost dežele in velike razdalje med naselji so bili in so še vzrok za medsebojno nepoznavanje. Poleg Fincev živi v deželi še več tradicionalnih manjšin, in sicer Samiji, prej imenovani Laponci, Romi, švedsko govoreči Finci (t. i. finski Švedi), Rusi, Estonci ter Judje. Po drugi svetovni vojni, zlasti po letu 1980, ko je beležila Finska gospodarsko rast, se je priseljevalo veliko število ljudi iz nekdanje Sovjetske zveze, nekdanje Jugoslavije, Somalije, Iraka, Irana, Kurdistan, in to predvsem v urbana naselja. Medsebojno spoznavanje, razumevanje in priznavanje omogoča tudi primerna literatura. Dejstvo, da je tovrstne literature premalo – v obdobju med 1990 in 2007 je izšlo le 15 knjig za mladostnike z multikulturno tematiko oziroma knjig, ki obravnavajo tujce – je Fince spodbudilo, da posvečajo zdaj temu področju z različnimi programi izobraževanja veliko pozornost. V njih ima pomembno vlogo tudi mladinska literatura.

Prispevke za rubriko *Otroci* in njihove knjige so pripravile Raquel Cuperman, Virginia Lowe in Tamara Smith. V prispevku *Preschoolers Recommending Books* (Priporočane knjige za predšolske otroke) piše Raquel Cuperman o uspešnem programu, ki ga je skupaj z vzgojitelji in knjižničarji izvedla v Bogoti (Kolumbiji) s predšolskimi otroki. Z izborom slikanic, primernih za otroke predšolskega obdobja, z urami pravljic, na katerih so pripovedovali zgodbe iz izbranih knjig, z izposojajo teh knjig otrokom na dom, kjer so jih prebrali skupaj s svojimi starši, in predvsem s pogovorom o prebranih knjigah se je pokazalo, da so otroci pridobili zmožnosti oblikovanja in izražanja svojih vtisov o prebranem in da se je povečal njihov interes za branje.

Virginia Lowe v prispevku »*The books we've had forever*«: *The Parent – Observer Diary* (»Knjige za vedno«: starševski dnevnik opazovanj) nadaljuje svoja razmišljanja, objavljena v prvi številki, o izjemnem pomenu literature v otrokovem razvoju že od najzgodnejšega obdobja. Spontana občutenja in odzivanja svojih dveh otrok na knjigo v celoti je redno spremljala in zapisoval; zapiske je uporabila tudi pri svojem kasnejšem strokovnem pisanju o mladinski literaturi.

Tudi Tamara Ellis Smith v prispevku *The Vibrant Triangle: The Relationship between the Picture Book, the Adult Reader, and the Child Listener* (Vibrantni triangel: Odnos med slikanico, odraslim bralcem in otroškim poslušalcem) opiše ugotovitve, ki jih je pridobila ob branju slikanic svoji triletni hčerki.

Tülin Kozikoğlu v prispevku *Turkish Delight: Sweet or Sour? The Double Face of the Turkish Children's Book Market* (Turška radost: sladka ali trpka? Dvoličnost turškega knjigotrštva mladinskih knjig) piše o prizadevanjih vladnih in strokovnih krogov v Turčiji za spodbujanje branja, zlasti pri mladih, in za izdajanje kvalitetne domače in prevedene tuje mladinske literature. Turčija ima 73 milijonov prebivalcev, od tega preko 20 milijonov mladih. Za nakup knjig potrošijo manj kot 10 US dolarjev na osebo in na listi ZN je med 173 državami Turčija po branju uvrščena na 86. mesto. V zadnjem času si z raznimi programi prizadevajo povečati bralno občinstvo. Veliko pozornost so usmerili v predšolsko populacijo, za katero je v Turčiji odločno premalo literature. Vlada finančno podpira tudi turški prevajalski projekt TEDA, v okviru katerega je bilo v zadnjih sedmih letih prevedenih več kot 750 knjig v 40 tujih jezikov. Želijo si, da bi tudi tuje založbe podprle prevajanje turških mladinskih knjig.

O evropsko ameriški pisateljici in ilustratorici Charlotte Steiner (1898–1981), katere knjige so množično razveseljevale otroke po drugi svetovni vojni, piše Zlata Fuss Phillips v prispevku *Charlotte Steiner*. Knjige priljubljene avtorice so izdajali v posebnih formatih in oblikah, kjer se je dalo nekaj izvleči, odstreti, lahko si jih raztegnil kot harmoniko, nekatere so bile iz blaga in so jih lahko uporabili pri igranju gledališča (tako imenovane pull-out books, pop-up books, cloth books, accordion books, mail-me books in toy theater books). Zlata Fuss Phillips je avtorica več kot sedemdesetih knjig.

Med strokovnimi knjigami je predstavljena tudi slovenska knjiga *Algoritem arene: Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2012*. Prispevek o knjigi je pripravila Kaja Bucik.

Med predstavljenimi strokovnimi knjigami velja omeniti še knjigo, ki je izšla ob 80-letnici Tomija Ungererja: *Expect the Unexpected. Essays über Tomi Ungerer zu seinem 80. Geburtstag*. Zürich: Diogenes, 2011.

Maria Jesú Gil, predsednica mednarodne žirije za Andersenovo nagrado 2012, podaja v rubriki Focus IBBY poročilo o delu žirije pri izboru nagrajencev.

Outside Inn, organizacija iz Združenega kraljestva, ki promovira prevedeno mladinsko literaturo, informira o svoji spletni strani, kjer so predstavljene knjige iz mednarodnega prostora, ki jih nacionalne sekcije IBBY priporočajo za prevajanje v angleščino. Več informacij na: www.outsidein-world.org.uk

Vsebina **tretje številke** je posvečena večjezični mladinski literaturi. Bettina Kümmerling-Meibauer v uvodniku z naslovom *Multilingualism and Children's Literature* (Večjezičnost in mladinska literatura) piše o knjigah za otroke v dveh ali več jezikih. Med tovrstnimi izdajami prevladujejo slikanice, ki tudi s pomočjo ilustracij olajšujejo razumevanje

priповedi. Nujno pa bodo morali tudi založniki vse bolj upoštevati spoznanje, da je sodobna globalna družba raznolika, večjezična in večkulturna.

Nikola von Merveldt v svojem prispevku *Multilingual Robinson: Imagining Modern Communities for Middle – Class Children* (Večjezični Robinson: domiselne moderne skupnosti otrok srednjega razreda) piše o primernosti prevodov mladinske literature za učnje tujih jezikov. Izpostavi primer knjige Daniela Defoeja *Robinson Crusoe* (1719), katere adaptacija zgodbe Joachima Heinricha Campeja z naslovom *Robinson der Jüngere* (1779) je odličen primer večjezične dogodivščine, ki so ji sledili prevodi v francoščino, angleščino, latinščino, italijanščino, španščino in v druge jezike. Campe 1746–1818) ni bil le teolog, pedagog, filantrop in lingvist mednarodnega slovesa ampak tudi plodovit pisatelj, prvi nemški profesionalni avtor in založnik knjig za otroke. Bil je tudi eden od vodilnih pri gibanju za reformo izobraževanja, ki so se v duhu dobe razsvetljenstva zavzemali za moderno izobrazbo ne le redkih izbrancev, ampak tudi otrok srednjega družbenega razreda, za izobrazbo, ki naj prvenstveno ne služi ljubezni do učenja, ampak ljubezni in razumevanju človeštva. Campe je zagovarjal stališče, naj se mladi raje učijo sodobne tuje jezike kot pa stare, antične, ker jim bo znanje sodobnih tujih jezikov omogočilo komunikacijo z ljudmi drugačnega govornega področja, kar jim bo dalo občutek samozavesti. Prav adaptacije Robinsonove zgodbe še danes doživljajo različne izdaje, namenjene različnim programom. Longman in Icon Group International tako izdajata priredbe za poučevanje in učenje angleščine.

O tem, da je izdajanje večjezičnih slikanic izziv za slikaniško produkcijo, piše Bettina Kümmerling – Meibauer v prispevku *Code – Switching in Mul-*

tilingual Picturebooks (S kode na kodo v večjezičnih slikanicah). Slikanica ima pomembno večjezično didaktično vlogo pri predšolskih in osnovnošolskih otrocih: kompetenco pripovedi, učenje jezika, spoznavanje raznolikosti jezikov in spoznavanje različnih kultur. Referentka se pri večjezični slikanici posveča razumevanju teksta in slik in njunemu medsebojnemu odnosu. Odnos med slikami in besedami je določen z različnimi vizualnimi kodami na eni strani in z medsebojno povezavo različnih jezikov in pisav na drugi strani. S kombinacijo mnogovrstnih jezikovnih in vizualnih kod je mogoča razumljivost večjezične slikanice. Spoznavanje drugega jezika, druge pisave, drugačnih kulturnih vizualnih simbolov (na primer simbolni pomen neke barve na zahodu in na vzhodu), drugačne literature, je v večjezični, najpogosteje dvojezični izdaji slikanice, v kateri je poleg prevoda tudi originalna verzija, izrednega pomena za učenje drugih jezikov in za spoznavanje in razumevanje drugih kultur. To natančno prikaže na dveh izbranih primerih, in sicer z iransko–nemško slikanico *Busfahrt ins Ungewisse* (Vožnja z busom v neznano. Berlin, 2012) in s korejsko–angleško slikanico *Waiting for Mama* (Čakajoč na mamo. New York, 2007).

Lydia Kokkola v prispevku *Reading Multilingual Literature: The Bilingual Brain and Literacy Education* (Branje večjezične literature: Dvojezični razum in opismenjevanje) nazorno opiše razvoj organov pri človeku, ki so neposredno povezani z zaznavanjem in razumevanjem govora drugih ter razvojem lastnega govora. Prikaže razliko med jezikovnim dojetjem in odzivanjem na enojezično in dvo- ali večjezično osebo in velikim pomenom časa ter okolja za učenje jezikov. Poznavanje teh razvojnih procesov je pomembno pri izobraževanju pismenosti in vlogi literature znotraj tega procesa.

Lilia Andrea Teruggi v svojem prispevku *Exploring Written Systems in Early Childhood Education* (Raziskovanje pisav pri vzgoji najmlajših) piše o potrebi po didaktičnih spremembah v italijanskih šolah zaradi naraščajočega števila priseljenih otrok iz številnih drugih evropskih in zunaj evropskih držav. Prizadevajo si, da otroci že v vrtcih spoznavajo večjezičnost ob različnih pisavah in to v slikanicah, ki so izdane v različnih jezikih.

María Paula Ghiso in Gerald Campano želita v prispevku *Ideologies of Language and Identity in U. S. Children's Literature* (Nazoni o jeziku in identiteti v mladinski literaturi v ZDA) na nekaj izbranih primerih knjig za otroke in za mladostnike pokazati, da je v ZDA kljub porastu knjig, ki spodbujajo učenje tujih jezikov, porastu dvojezičnih knjig in porastu knjig o priseljencih, premalo kvalitetne dvo- ali večjezične mladinske literature, ki bi pisala o ljudeh iz drugačnega kulturnega območja, ki govorijo drugačen jezik, na tak način, da bi spodbujala zanimanje in spoštovanje drugačnosti, ki ne sme pomeniti drugorazrednosti.

Da igra mladinska literatura pomembno vlogo pri razvoju govora, pismenosti in še posebej pri učenju drugih jezikov in jezikov domačinov, soglašata tudi Nancy L. Hadaway in Terrell A. Young, ki svoj prispevek *Celebrating and Revitalizing Language: Indigenous Bilingual Children's Books* (Proslavljanje in oživljanje jezika: dvojezične mladinske knjige prvotnih prebivalcev) namenjata predstavitvi mladinske literature domačinov, prvotnih prebivalcev Avstralije, Nove Zelandije in Kanade. Zaradi velikih geografskih razdalj znotraj teh držav so bile in so še vedno posamezne skupine staroselcev nepovezane in jezikovno različne, domačinom nenaklonjena politika kolonialistov pa je še povečala siromašenje in izgublja-

nje jezikov in njihovih kultur. Zadnje raziskave so pokazale, da se je število originalnih jezikov staroselcev Avstralije skrčilo od več kot 250 na 145, originalnih jezikov in dialektov v Kanadi od 450 na le 60, v Novi Zelandiji pa govori maorski jezik le še 9 % ljudi. Danes vlagajo velike napore v to, da se jeziki in kultura staroselcev oživljajo in da se z njimi seznanja tudi ostale prebivalce. Pri tem ima pomembno vlogo in veliko moč prav literatura, še posebej mladinska. Ustanovljenih je bilo kar lepo število založb, ki izdajajo tovrstne knjige. Večina jih izide v dvojezičnih izdajah, in sicer v jeziku domačinov in jeziku večinskega prebivalstva.

Pisci prispevkov za rubriko Otroci in njihove knjige pišejo o svojih izkušnjah pri spodbujanju mladih k branju.

Rosemarie Somaiah v prispevku *Oral Storytelling: Negotiating Text, Performance, and the Porous Story* (Pripovedovanje je zgodb: posredovan tekst, nastop in porozna zgodba) piše o pripovedovanju jezikov, s katerim veliko otrok navduši za knjige in za branje. Pripovedovanje je zgodb se vse bolj uveljavlja v vrtcih in šolah v Singapurju, pozornost in pomen pripovedovanju sta izkazana tudi z mednarodnim festivalom pripovedovanja jezikov, ki ga prireja National Book Development Council (nacionalni svet za knjižni razvoj) v Singapurju. S pripovedovanjem jezikov je tudi učenje tujega jezika zabavnejše in lažje.

S knjigo *Revolt Rhymes* (Odvratne rime) priljubljenega avtorja Roalda Dahla so na Finskem uspešno izvedli poseben program učenja angleškega jezika, v katerem so osnovnošolci sodelovali aktivno in kreativno ter hkrati tudi uživali. O poteku programa piše Taina Wewer v prispevku »*I have ants in my pants*«: *Classroom Rhyming Inspired by Roald Dahl's Poetry* (»Mravlje imam v spodnjicah«: kovanje stihov, ki jih je navdihnila poezija Roalda Dahla).

Knjige za otroke in mladino, še posebej pa slikanice, omogočajo mladim spoznavati življenje vrstnikov drugod po svetu. Nekaj slikanic iz mednarodnega prostora, s katerimi učitelji lahko prikažejo mladim kulturno pestrost, predstavlja Penni Cotton v prispevku *Picture Books across Cultures: A Leap into the Unknown?* (Slikanice različnih kulturnih prostorov: skok v neznano?). Navaja tudi nekatere programe, s katerimi v Združenem kraljestvu spodbujajo prevajanje v angleški jezik, med katerimi so leta 1996 ustanovljena nagrada Marsh Children's Literature in Translation Award ter priporočilni sezname knjig, objavljeni na spletu.

V rubriki Pisma sta dva prispevka. V prvem Peggy Semingson v prispevku *Poets, Artists, and Storytellers: Bilingual, Bicultural, and Transnational Narratives* (Pesniki, umetniki in pripovedovalci zgodb: dvojezične, dvokulturne in mednarodne zgodbe) predstavi nekaj dvo- in večjezičnih mladinskih knjig avtorjev iz ZDA, ki opisujejo izkušnje imigrantov iz Latinske Amerike v ZDA. V drugem prispevku z naslovom *Translation Is No Child's Play: Translator's Workshop »Kein Kinderspiel«* (Prevajanje ni otročarija: prevajalska delavnica »Nobena otročarija«) Regina Pantos predstavi in opiše delavnico za prevajalce, ki prevajajo mladinsko literaturo iz nemškega jezika v svojo materinščino. Vsakoletne delavnice od leta 2010 organizirata Arbeitskreis für Jugendliteratur, ki je nemška sekcija IBBY, in finančni sponzor, neprofitna ustanova Robert Bosch Stiftung. Delavnice, ki trajajo po šest dni in so v mestu Hamburg, lahko obiše 15 udeležencev iz različnih držav. Stroški bivanja so plačani, za pot pa organizatorji prispevajo 300 evrov. Cilj organizatorjev je, da na prevajalskih delavnicah spodbujajo kvaliteto prevajanja čim več izvirnih nemških knjig v druge jezike. Udeleženci si

na delavnicah izmenjujejo prevajalske izkušnje, s strokovnjaki obravnavajo vprašanja, ki zadevajo samo prevajanje, in vprašanja, ki so povezana s statusom prevajalca, informirajo se o možnostih povezovanja med prevajalci, srečujejo se z založniki, pisatelji, ilustratorji in drugimi posredovalci literature ter se seznanjajo z novjšimi nemškimi knjigami za otroke in mladino. Informacije o prevajalskih delavnicah v Nemčiji so na www.jugendliteratur.org

V tej številki revije je predstavljena le ena strokovna knjiga, ki pa se tematsko navezuje na vsebino te številke, na prevajanje mladinske literature. Knjigo *The Role of Translators in Children's Literature: Invisible Storytellers* (Vloga prevajalcev literature za otroke: nevidni pripovedovalci zgodb. London: Routledge, 2010) avtorice Gillian Lathey predstavlja slovenska strokovnjakinja Darja Mazi-Leskovar.

V rubriki Focus IBBY sta objavljena govora Andersenovih nagrajencev (argentinske pisateljice Marie Terese Andruetto in češkega ilustratorja Petra Sísa) ob sprejetju nagrade na kongresu v Londonu 2012. Oba govora sta žlahtni pripovedi o življenjski poti, ki ju je pripeljala do ustvarjanja za mlade.

Neznano povzroča vsakomur stisko in strah. Nekaj najbolj neznanega je tudi smrt, s katero se soočamo vsi, tudi otroci, zato je prisotna tudi v mladinski literaturi. V prvem prispevku **četrte številke** revije z naslovom *Death and the Empathic Embrace in Four Contemporary Picture Books* (Z empatijo vključena smrt v štirih sodobnih slikanicah) Lesley Clement analizira slikanice štirih vrhunskih avtorjev, Andersenovih nagrajencev (Jutta Bauer: *Grandpa's Angel* (Dedkov angel), Wolf Erlbruch: *Duck, Death and the Tulip* (Račka, smrt in tulipan), Roberto Innocenti: *Rose Blanche* in Max Velthuijs: *Frog and the Birdsong* (Žabec

in ptičje petje)), ki na izjemen način spregovorijo otrokom o smrti. Ilustracija račke in smrti Wolfa Erlbrucha, ki je tudi na naslovnici te številke, zadrži pogled in misel.

Da je tudi v Kanadi, deželi, kjer se prepleta več kultur in jezikov, prodrla tematika o različnosti v mladinsko literaturo, prikaže Vivian Howard v prispevku *Picturing Difference: Three Recent Picture Books Portray the Black Nova Scotian Community* (Oris razlike: trije novejši slikaniški prikazi črnske skupnosti v Novi Škotski) na treh primerih izbranih knjig, ki opisujejo življenje temnopolte mladine v deželi z dominantnim belim prebivalstvom..

Enkelena Shockett Qafleshi v prispevku *Images of Ethnicity, Nationality, and Class Struggle in Communist Albanian Children's Literature and Media* (Podobe etničnosti, narodnosti in razrednega boja v komunistični albanski mladinski literaturi in medijih) piše o albanski mladinski literaturi, ki je nastajala v času komunizma. Ugotavlja, da je komunizem izkoriščal mladinsko literaturo in druge medije kot propagando za svoje politične cilje: zgraditi socialističnega »novega človeka«, tendencioznega proletarca in brezkompromisnega patriota.

William Boerman–Cornell v prispevku *Exploring the Text / Image Wilderness* (Raziskovanje divjine v tekstu in sliki) nazorno prikaže s primerom adaptacije knjige (iz leta 1634) nizozemskega raziskovalca Harmena Meyndertsza Van den Bogaerta *Journey into Mohawk Country* (Potovanje v deželo ljudstva Mohawk) interakcijo med besedilom in sliko, ki je ironična in ki bralca spodbudi h kritičnemu razmišljanju. George O'Connor je raziskovalčev dnevnik priredil leta 2006 v grafično novelo, v kateri je s sliko prikazal različne poglede tako domačinov kot ekipe raziskovalcev na nek dogodek, ki je opisan v tekstu in je, kar je pomembno, tudi del slike. S tem je dal

bralcu možnost, da si skozi sliko in skozi besedo ustvari svoje mnenje.

Južnoafriška republika je dežela tako geografskih kot jezikovnih in kulturnih raznolikosti. Kljub izrednemu napredku na področju izobraževanja so še vedno predeli, kjer so ljudje zaradi oddaljenosti od centrov, zaradi jezika in zaradi revščine deležni te dobrine v premajhni meri. Strokovnjaki s področja izobraževanja so zato pripravili projekt, ki temelji na tem, da so posamezni učitelji sami napisali knjige z zgodbami za mlade, ki se vsebinsko navezujejo na življenje mladih njihovega okolja in so napisane v lokalnem jeziku. Namen teh knjig je tudi upoštevanje tradicije in družbenih vrednot. O tem projektu pišejo Misty Sailors, Miriam Martinez in Lorena Villarreal v prispevku *Teacher Authored Supplementary Reading Materials in South Africa* (Dopolnilno bralno gradivo učiteljev avtorjev v Južni Afriki).

Maria da Conceição Tomé in Glória Bastos v prispevku *Immigrants and Immigration in Portuguese Children's Literature* (Priseljenci in priselitev v portugalski mladinski literaturi) predstavita literaturo za mlade, ki se posveča priseljencem v Portugalski. Večinoma so to prebivalci nekdanjih portugalskih kolonij, ki se jim v zadnjih letih pridružujejo še prebivalci iz V Evrope in Azije. Kot drugod po svetu se tudi ti priseljenci srečujejo s težavami. V mladinskem leposlovju so problemi obravnavani s pozitivnim odnosom do drugačnosti in z željo, da spodbujajo medsebojno razumevanje in dobre medsebojne odnose.

Za rubriko Otroci in njihove knjige je Yara Maria Miguel pripravila prispevek *The School as Mediator when Constituting the Family of Readers* (Šola kot posrednik pri branju v družinah), v katerem predstavi projekt: Literary Bag (književni kovček), ki ga izvajajo šole v Braziliji. S tem projektom želijo spodbujati branje otrok tudi doma in k branju pritegniti

vse člane družine. V kovčku so knjige za otroke in knjige za odrasle ter časniki in revije, ki si jih lahko izposodijo domov. Odziv je pozitiven, saj je branje otrok in odraslih zaživelo v marsikateri družini, tudi taki, kjer odrasli niso obvladovali te večšine v zadostni meri.

Pisateljica Joanne C. Hillhouse v prispevku *Wadadli Pen and Young Writers in the Caribbean* (Wadadli Pen in mladi karibski pisatelji) opiše svojo pot do oblikovanja v pisateljico. Prepričana je, da mora opogumljati mlade domače pisatelje, naj pišejo o svoji deželi in o svojih ljudeh, o mitih, zgodovini, geografiji, družbi in s tem bogatijo domače bralce in bralce po svetu. Prav zato je bila leta 2004 tudi pobudnica ustanovitve nagrade Wadadli Pen za mlade pisatelje.

Tudi na Nizozemskem imajo programe za spodbujanje branja mladih. Fieke Van der Gucht v prispevku *The Challenge: A Reader – Centered Programme for Young Adults in Vocational Colleges* (Izziv: bralni program za mladostnike v poklicnih šolah) predstavi program za spodbujanje branja pri mladih v poklicnih šolah s pomočjo spleta.

Ideja o ustanovitvi dokumentacijskega centra knjig za prizadeto mladino se je porodila norveški pisateljici in profesorici Tordis Ørjasæter, ki jo je v povezavi z IBBY in z Norveškim inštitutom za specialno pedagogiko tudi uresničila. Od leta 1981, ki so ga ZN proglasili za mednarodno leto ljudi s posebnimi potrebami, center z rednimi razstavami knjig za prizadete in o prizadetih (večino knjig prispevajo nacionalne sekcije IBBY) v Bologni, s potujočimi razstavami in s predavanji po vsem svetu ozavešča o pomenu dostopa literature mladim s posebnimi potrebami, o potrebi po sprejemanju prizadetih in strokovno svetuje tistim, ki živijo s prizadetimi. Z letom 2013 pa se je center iz Norveške preselil v Kanado, v splošno knjižnico Toronto Public

Library. O centru je prispevek *The IBBY Documentation Centre of Books for Disabled Young People* za rubriko Pisma napisala Heidi Boiesen.

Pismo: *Jane Langton's Fiction for Children* (Zgodbe za otroke Jane Langton) o svojih vtisih s pohajanja po ulicah mesta Concord v ZDA, kjer se je dogajalo veliko zgodb, ki jih je napisala leta 1922 rojena, večkrat nagrajena pisateljica Jane Langton, je napisala Crystal Hurdle, ki je tudi sama pisateljica. Obžaluje, da danes ni več na voljo nekaterih pisateljičinih knjig, ki jih je v mladosti sama strastno prebirala.

Rachel Johnson v prispevku *Setting up a Research Collection (With No Budget)* (Postavitev znanstveno raziskovalne zbirke /brez sredstev/) piše o svojih izkušnjah pri mednarodnem forumu za raziskovanje mladinske literature na univerzi v Worcesteru, in svetuje, kaj vse je potrebno za postavitev tovrstne zbirke.

Med IBBY novicami je informacija Christiane Raabe o literarni zapuščini Jamesa Krüssa, enega najvidnejših nemških mladinskih avtorjev, ki so jo njegovi dediči predali Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu, in o ustanovitvi nagrade, poimenovane po velikem piscu, James Krüss Preis für internationale Kinder- und Jugendliteratur. Nagrada z denarnim prispevkom v višini 8.000 evrov se podeljuje bienalno nemškemu avtorjem in tujim avtorjem, katerih dela so prevedena v nemški jezik, za njihov celoten ustvarjalni opus. Nagrado, ki je bila prvič podeljena leta 2013, je prejela nizozemska avtorica Joke van Leeuwen.

Sledi predstavitev vseh članov mednarodne žirije za Andersenovo nagrado 2014, ki ji je predsedovala María Jesus Gil, in vseh nominirancev za nagrado. Slovenska sekcija IBBY je nominirala pisateljico Polonco Kovač in ilustratorko Alenko Sottler.

Kratki informaciji o izboru knjig za mlade s posebnimi potrebami, razstavljenimi na IBBY razstavnem prostoru v Bologni 2013, in poročilu s prve regionalne konference nacionalnih sekcij iz centralne Azije in severne Afrike, CANA, sledi še informacija o IBBY kongresu v Ciudad de México leta 2014.

Zadnja zapisa, predvsem o njunem aktivnem sodelovanju pri IBBY, sta posvečena ruskemu pisatelju Sergeju Mihalkovu in Dušanu Rollu, slovaškemu strokovnjaku na področju mladinske literature, tudi ustanovitelju BIB, Bienala ilustracij v Bratislavi.

V tej številki je predstavljenih več strokovnih knjig iz mednarodnega prostora in v vsaki številki tudi več razgledniških informacij o leposlovnih knjigah po svetu, ki jih ne kaže prezreti.

Tanja Pogačar

»V ZGODOVINI SO SKRITE ZGODBE / V ZGODBAH JE SKRITA ZGODOVINA«

Bralnospodbujevalna akcija ob mednarodnem dnevu knjig za otroke

Lanska akcija »S knjigosrečo okoli sveta«, s katero smo v povezavi z mednarodno poslanico ob 2. aprilu spodbujali k branju poezije, je bila zelo dobro sprejeta in uspešna, zato smo tudi letos združili moči in – v povezavi s tokratno mednarodno poslanico – spodbujali k branju »zgodb, v katerih je skrita zgodovina«.

Bralnospodbujevalna akcija je potekala od 19. marca (svetovnega dneva pripovedništva), preko 2. aprila (mednarodnega dneva knjig za otroke) in 23. aprila (svetovnega dneva knjige in avtorskih pravic) do konca šolskega

leta. Povezovala se je s praznovanjem 2000-letnice Emone in slovenskim knjižnično-muzejskim MEGA kvizom, ki je bil v tem šolskem letu prav tako namenjen tej temi. V bralnospodbujevalni akciji smo opozorili tudi na 100-letnico 1. svetovne vojne (1914) in na 75-letnico začetka 2. svetovne vojne (1939).

Pobudnika in krovna organizatorja bralnospodbujevalne akcije sta bila Slovenska sekcija IBBY in MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, soorganizatorji pa Bralno društvo Slovenije, Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, DSP – Sekcija za mladinsko književnost, Mariborska knjižnica, revija *Otrok in knjiga*.

K branju zgodovinskih zgodb smo spodbujali v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, v splošnih in šolskih knjižnicah, knjigarnah, medijih idr., torej tako otroke in mladino kot odrasle in starejše; spodbujali smo zasebno branje oz. posameznike, skupine, javnost ...

Skupaj z IBBY poslanico, prevedeno v slovenščino, in s plakatoma smo preko domačih strani organizatorjev in po elektronski pošti osrednjim ciljnim ustanovam ter medijem posredovali nekaj spodbud za branje. Akcijo smo promovirali tudi na Kulturnem bazarju (26. 3. 2014) v Cankarjevem domu. Informacijo o njej smo sporočili tudi Irski sekciji IBBY (www.ibbyireland.ie), ki je pripravila letošnjo mednarodno poslanico (besedilo pisateljice Siobhan Parkinson in plakat ilustratorke Niamh Sharkey smo objavili tudi v reviji *Otrok in knjiga* šte. 89).

Namen letošnje bralnospodbujevalne akcije je bil spodbuditi zanimanje za slovensko zgodovino in zgodovino drugih narodov. Naj navedemo še nekaj zastavljenih ciljev:

- brati različna gradiva o slovenski zgodovini, zgodovinske zgodbe, razlagalne pravlјice idr.,